

Balanç del 15M amb mires a l'emancipació

Article de Blai Dalmau Sole Febrer del 2012

A partir del 15 de maig del 2011, com si es tractés d'un ruixat de primavera, centenars de milers de persones ens vam precipitar als carrers i vam inundar les places d'arreu de l'estat espanyol. El descrèdit del que avui es fa passar per "política", el rebuig a la depauperació econòmica i la indignació envers la injustícia social van esclatar clamorosament mentre la genuïna activitat política reconqueria espais públics habitualment consagrats a la circulació de mercaderies. Salvant les distàncies, per primer cop d'ençà del maig del 68 (1), una protesta massiva desbordà espontàniament els confins de la reivindicació i esdevingué un procés de reflexió col·lectiva, un encontre popular replet de vívida comunicació, un assaig d'auto-organització democràtica massiva. Amb la perspectiva que ens proporciona el pas del temps, s'escau preguntar-nos: Què ha representat aquesta experiència? Quina valoració podem fer-ne? Quins reptes suscita i com podem afrontar-los?

Per respondre aquestes qüestions convé, preliminarment, definir la naturalesa del 15M: es tracta d'un *moviment polític* o més aviat d'una *mobilització social*? Si convenim que un moviment polític pressuposa una anàlisi social compartida, uns fins polítics comuns i uns mitjans també aproximadament comuns per assolir els fins desitjats, mentre que en una mobilització social, en canvi, poden confluïr-hi perspectives polítiques disperses, divergents i, fins i tot, antagòniques, resulta evident que el 15M s'encabeix molt millor dins la categoria de mobilització que dins la de moviment. El mínim comú denominador dels participants ha estat significativament mínim, a saber: la disconformitat respecte l'espiral auto-destructiva que assola la societat contemporània. Sobre aquest mínim s'ha alçat l'estendard de la indignació tot aglutinant posicionaments polítics extremadament heterogenis (2).

Entrant al balanç, pel costat positiu, observem una causa i conseqüència general del 15M: la *polítització*. L'ocupació de les places ha suposat l'obertura d'un espai-temps en el qual s'ha fet visible i extensible una temptativa massiva de recuperació de la política, entenent aquesta com l'activitat deliberativa i decisiva dels ciutadans sobre els assumptes de l'esfera pública. Els procediments democràtics experimentats -les places com a espai de deliberació i les assemblees populars com a moment de decisió- han estat, malgrat les seves deficiències (3), la característica més meritòria e innovadora d'aquesta mobilització i, també, la més fructuosa: desenes de milers de persones s'han endinsat conjuntament en la dimensió política de les seves vides i, moltes d'elles, han proclamat que aquesta dimensió no pot ser relegada a l'oblit ni usurpada per una elit de "representants" (4). Així doncs, podem caracteritzar el 15M com una *catarsi polititzant*: bona part de la població ha despertat, en diversos graus, de la letargia política en que malauradament vivia (5).

Un altre aspecte positiu del 15M és que, implícitament, ha posat sobre la taula alguns reptes summament urgents i importants per a la humanitat contemporània. Així, si el 15M ha estat una temptativa precària, momentània i improvisada per recuperar la política (en el sentit genuí del terme definit anteriorment), el repte que tenim per davant consisteix en assolir una recuperació plena, permanent i institucionalitzada de la mateixa; si el 15M ha estat una celebració efímera de l'esperit de comunitat (6), el repte consisteix en convertir la societat en una extensa comunitat de comunitats; si el 15M ha girat entorn a les assemblees populars, el repte no és altre que aconseguir que aquestes siguin sobiranes. El 15M va esclatar perquè estem patint intensivament i extensiva les conseqüències d'una profunda crisi multidimensional (econòmica, ecològica, social, ideològica i política) originada per les dinàmiques de concentració de poder i de creixement econòmic constant inherents a les principals institucions del sistema actual: l'economia de mercat i l'Estat "representatiu"; el gran repte consisteix, així doncs, en eradicar aquestes dinàmiques i substituir tals institucions, endegant un moviment alliberador massiu que doni llum a un nou sistema d'organització social basat en l'autonomia, la comunitat i la reintegració amb la natura.

Tanmateix, si bé a través del 15M moltes persones han cobrat major consciència dels grans reptes esmentats, aquesta mobilització no ha pogut afrontar-los: una mobilització com el 15M pot servir per abonar el terreny però, per la seva naturalesa, no pot ser la llavor del moviment radicalment transformador que necessitem. Per bé que una mobilització social indignada sigui necessària i desitjable, li manquen les bases sòlides imprescindibles per endegar un procés de transformació que ens condueixi cap a un nou sistema d'organització social. Així, per exemple, no n'hi ha prou amb practicar la democràcia com a *procediment* tal com s'ha escomès en el marc del 15M: cal també pensar la democràcia com un *règim* qualitativament diferent de l'actual i lluitar per materialitzar-lo (7). Dit d'altra manera, el 15M ha girat encertadament entorn a l'organització assembleària, però tanmateix, rarament s'hi ha esbossat la construcció d'una nova societat on les assemblees - de ciutadans, de treballadors, d'estudiants, domèstiques, etc.- siguin la institució sobre la qual pivota la vida col·lectiva. Per això, tot i que les *formes* esbossades en el 15M han estat una temptativa relativament innovadora i en termes generals encertada, els *continguts* preponderants han estat poc innovadors i encertats. En efecte, en el marc del 15M s'hi han expressat, sobretot, els plantejaments reformistes, d'estil de vida i d'acció directa, habituals en les darreres dècades i, també, en menor mesura, alguns discursos revolucionaris procedents d'antany; tots aquests plantejaments són incapaçs, per diversos motius, de frenar l'agreujament de la crisi multidimensional actual i, menys encara, de superar-la definitivament (8).

Un exemple paradigmàtic d'aquest aspecte negatiu que assenyallem el podem trobar en els "consensos de mínims" adoptats per diverses assemblees en el marc de la mobilització. Aquests acostumen a ser un compendi de mesures reformistes que fàcilment poden provocar l'adhesió de moltes persones. Qui no voldria treball digne per tothom i l'elevació del salari mínim interprofessional? Qui no detesta les retallades dels serveis públics i de les prestacions socials? Qui no condemna la corrupció i aposta per mesures que garanteixin la transparència? Tanmateix, no ens podem quedar ancorats en aquestes i altres banalitats: el vaixell en què viatgem està naufragant irremissiblement; cal que ens preguntem seriosament si aquests "mínims" són els objectius factibles i desitjables en els quals hem d'esmerçar la nostra energia política, pels quals val la pena lluitar. Una anàlisi profunda, global i històrica del sistema actual i de les seves dinàmiques ens indica allò contrari: les mesures reformistes ressenyades en aquests "consensos de mínims" són, en el millor dels casos, insuficients i, en el pitjor, fútils i utòpiques. Són *insuficients* perquè, fins i tot en l'improbable cas que algunes d'aquestes mesures fossin implementades com a resultat d'una àrdua i tenaç protesta popular, només aconseguirien imprimir un ritme lleugerament més lent al ràpid agreujament de la crisi multidimensional actual: la font dels mals, és a dir, el sistema de l'economia de mercat capitalista i l'Estat "representatiu", continuaria brollant. D'altra banda, són mesures generalment *utòpiques* perquè, en les condicions que estableix l'economia de mercat capitalista en l'actual fase d'internacionalització neoliberal, la seva aplicació resulta impracticable ja que contravé les dinàmiques fonamentals del sistema. Els imperatius sistèmics -mercantilització, creixement, etc.- han esdevingut, en les darreres dècades, cada vegada més incompatibles amb les demandes de la societat civil. En altres paraules, les necessitats de les persones i del planeta, per un costat, i les necessitats del sistema econòmic vigent, per l'altre, es troben en un conflicte cada vegada més irreconciliable; avui, més que mai, un "capitalisme amb rostre humà" és una quimera, un brindis al sol, una contradicció de termes (9).

Per finalitzar, d'aquest balanç podem extreure'n una conclusió de caràcter general: el resultat més positiu de la mobilització del 15M l'obtindrem si aconseguim que formi part d'un procés d'aprenentatge col·lectiu que ens condueixi cap a un nou estadi històric de la lluita social. Cal que el nostre horitzó d'intervenció política vagi més enllà de la repetició o continuació d'un fenomen com el 15M; cal treballar per unir-nos a través d'un projecte alliberador global que apunti clarament cap a la substitució progressiva de l'actual sistema oligàrquic (basat en l'Estat "representatiu" i en l'economia de mercat capitalista) per un nou

sistema realment democràtic (basat en confederacions d'assemblees populars sobiranes i en una economia dissenyada per satisfer les necessitats de les persones i gestionada democràticament per elles mateixes) (10). Compartint un projecte anti-sistèmic i alter-sistèmic d'aquest tipus estarem en condicions de posar en pràctica una estratègia pel canvi social radical i global a l'alçada dels temps que vivim; podrem ajuntar-nos no només en base a formes assembleàries i consignes indignades, sinó també a través d'un paradigma alliberador. Aquest ens dotarà de la solidesa ideològica i de la coherència estratègica necessàries per canviar el món de base. Per arribar a aquest nou estadi no és tan necessari un increment quantitatiu de les nostres energies com un desenvolupament qualitatiu de les nostres capacitats.

Notes

1. Durant el maig del 2011 sovint va sortir a col·lació l'efemèride del maig del 1968. És pertinent i pot resultar inspirador recordar aquest aixecament popular ocorregut quaranta quatre anys enrere, però cal tenir present que, tot i que existeixen clares similituds entre el 15M i el Maig del 68, seria equivocat tractar d'igualar ambdues experiències: el segon va suposar un qüestionament molt més profund i massiu de l'ordre establert. El Maig del 68, la darrera gran insurrecció popular a l'Europa del segle XX, va consistir en més de deu milions de persones aturant completament el funcionament habitual de l'economia francesa durant aproximadament un mes a través d'una vaga general amb ocupació de centenars de centres de treball i edificis públics.
2. En efecte, plantejaments socialdemòcrates, marxistes, societaris civils, d'estil de vida, anarquistes i, fins i tot, feixistes, s'han ajuntat, entre d'altres, en el context del 15M. No és d'estranyar que fins i tot membres de les elits polítiques i econòmiques s'hagin proclamat simpatitzants del 15M: també ells se senten "indignats" per la decadència del sistema que defensen i administren. Així, per exemple, el "*Manifest dels indignats en 25 propostes*" (Pilar Velasco, 2011) ha rebut el suport de banquers, alts funcionaris de l'Estat, grans empresaris, peixos grossos dels mitjans "d'informació" massius, etc.
3. Naturalment, els procediments democràtics experimentats en el marc del 15M van patir de notables deficiències i desencerts causats per la precipitació, la improvisació i la manca de formació i experiència al respecte; això no treu, tanmateix, que en línies generals, apuntessin en la bona direcció. Importa que siguem conscients d'aquestes deficiències i desencerts, no només per esmenar-les, sinó també per neutralitzar discursos que tracten de desacreditar l'assemblearisme fent passar aquests errors circumstancials com a misèries intrínseques a les formes assembleàries.
4. Per a un anàlisi de la crisi del que actualment es fa passar per "política" i una reflexió sobre la necessitat de recuperar la dimensió política de les nostres vides, vegeu: "[*Reintegrar la societat amb la política*](#)" (Blai Dalmau Solé, 2010).
5. L'afluència de participants amb reduïda experiència política ha estat notòriament superior en el 15M que en les grans mobilitzacions de tombant de segle contra el neoliberalisme (l'anomenat "moviment antiglobalització"). Podríem aventurar-nos a interpretar el 15M com un gesta col·lectiva que indica un canvi d'estadi: l'acomiadament del conformisme generalitzat que va caracteritzar les darreres dècades del segle XX i la primera del XXI (tal com Cornelius Castoriadis observa en "[*L'època del conformisme generalitzat*](#)", 1989) i l'apertura d'una nova època on la consciència política i l'activitat transformadora prenen protagonisme, amb el consegüent abandonament del replegament en l'àmbit privat, l'atomització de la societat així com la preponderància dels valors consumistes i materialistes. Tant de bo que així sigui.

6. Per a una visió del 15M com a celebració de la comunitat humana i recobriment de les virtuts de la convivencialitat, vegeu la secció “*El sector popular del 15-M*” dins l'assaig “*Pensar el 15-M*” (Félix Rodrigo Mora, 2011).

7. Sobre aquesta qüestió, vegeu “*La Democràcia com a procediment i com a règim*” (Cornelius Castoriadis, 1994).

8. Per a una anàlisi crítica dels plantejaments pel canvi social esmentats i una proposta per a la seva superació, vegeu “*Estratègies de transició i el projecte de la Democràcia Inclusiva*” (Takis Fotopoulos, 2002).

9. Sobre la insuficiència i l'utopisme (en el sentit negatiu de la paraula) dels plantejaments reformistes, vegeu el comunicat “*Sobre la manifestació Democràcia Real Ja*” emès pel Grup d'Acció de Democràcia Inclusiva de Catalunya el mateix 15 de maig del 2011. Per a una anàlisi detallada sobre la qüestió, vegeu la primera part del llibre “*La crisi multidimensional i la democràcia inclusiva*” (Takis Fotopoulos, 2005).

10. Un projecte alliberador com el que suggerim s'exposa detalladament a “*Cap a una democràcia inclusiva*” (Takis Fotopoulos, 1997).

Publicado por [GADI Catalunya](#)
en [divendres, febrer 17, 2012](#)

Publicado en el Blog Democracia Inclusiva [Clicar para verlo en el Blog](#)